

TRANSILVANIA.

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE

PENTRU

LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

ANULŪ ALŪ XXV-LEA

1894.

EditorŪ: ComitetulŪ AsociaȚiunei.

RedactorŪ: Z. Boiu, primŪ-secretarŪ alŪ AsociaȚiunei.

SIBIIU,

TIPARIUL TIPOGRAFIEI ARCHIDIECESANE.

1894.

Tabla de materii.

	Pag.
<i>I. Disertațiuni, cuvântări festive și tractate literare.</i>	
O sărbătoare de pietate a Asociațiunei transilvane, de Z. Boiu	1
Întru amintirea Dr. Ioanū Crișianū. Cuvântū funebru de N. Cristea	9
Resultatulū învingerilorū Romanilorū asupra Dacilorū. Disertațiune de B. Bașotă	15
Apa de beutū. Disertațiune de S. Stoica	33
Cuvântū de deschidere la adunarea de constituire a des- părțemētului Seliște, de P. Cosma	227
Cuvântū de deschidere la adunarea generală din Sebeșū, de președintele Ioanū M. Moldovanū	273
Pentru ce s'au romanisatū Daciū mai ușorū decât alte popóre? de B. Bașota	313
Fundațiunea Ioanū Otteteleșanū. Disertațiune de Z. Boiu	345
Despărțemētulū Sibiiū. Cuvântū de deschidere de P. Cosma	358
Despărțemētulū Sighișora. Cuvântū de deschidere de D. Moldovanū	381
<i>II. Istoriă, Geografiă, Geologiă și Etnografiă.</i>	
Diploma de donațiune a familieī Voyk-Olachus (1376)	7
Documentū privitoriu la familia nobilă română Ilea . .	72
Patru țile în castelulū dela Rushmor de Gr. Stefanescu	134
Încă odată diploma de donațiune a familieī Voyk Olachus (1376). Cu facsimile	166
Materialū pentru istoria tipografieī române, de Emilianū Micu	168
Diplomă de donațiune dela Ioanū Leonū Voevodū și Domnū alū întregeī Tēri Românesci dela anulū 1631. Cu facsimile	202
Testamentulū lui Nicolaū Bălcescu	204
Testamentulū lui Ioanū Otteteleșanū	231
Carte de Danie de Ioanū Kalinderu	233
Decretū de cantorū și învățătorū dela vicarulū N. Hu- țovicī (1805)	237
Adausū la materialulū pentru istoria tipografieī române, de I. Boroșū	239

III. *Din viața socială.*

	Pag.
✓ Clasa de mijlocă a poporului nostru, de Z. Boiu	142
Ună cuvântă despre dezvoltarea comunicațiunii în Ungaria, de Silvanu	181
✓ Insemnătatea economiei de casă, de Eugenia Trifă	197
7 ✓ Comerțul României	205
Spicuire din Almanahul societății „Andrei Șaguna“	216
Înainte de adunarea generală dela Sebeș	225
Dela adunarea generală din Sebeș	286
✓ Esposiția din Bucuresci a cooperativitorilor români, de Z. Boiu	321
Cărțile noastre bisericești, de Z. Boiu	377

IV. *Instrucțiunea publică.*

Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina	67
Starea învățământului în Ungaria	68
Dela universitatea ces. reg. din Cernăuți	111
Școlile noastre confesionale, de Z. Boiu	161
Esamele la școla civilă de fete a Asociațiunii, de Z. Boiu	194
Instrucțiunea în România	207
Societatea pentru învățătura poporului român din Bucuresci	289
Adunarea generală a societății „Școla Română“ din Suceava	383
Recenziunea unei cărți scolare, de Dr. V. S.	393

V. *Dela Academia Română.*

Sesiunea anuală a Academiei Române, de Z. Boiu	65
Dela Academia Română	74
Sesiunea generală a Academiei Române	97,129
Din publicațiunile Academiei Române	113
Dela Academia română	145
Biblioteca Academiei române	175
Dela Academia română (concurse de premii)	177
Publicațiunile Academiei Române	208
Dela Academia română. Episcopul Melchisedec, discurs de recepțiune de I. Kalinderu. Cu răspunsul dlui D. A. Sturdza	241
Publicațiune pentru școla de fete Ioană Ottetelesană dela Măgurele	243

	Pag.
Analele Academiei române. Seria II, tom. XVI. Cu-	
vântu de primire de A. Naum. cu răspunsul dlui	
T. Maiorescu	323
Din analele Academiei române	380

VI. Poesii.

La inaugurarea portreteloră președinților Asociațiunei,	
de Z. Boiu	7
Castelulă blăstemată, de Z. Boiu	244

VII. Bibliografiă.

Manuală de Istoria bisericească, de Dr. Ilarionă Pușcariă	81
Carte de cetire pentru scólele poporale române, de Z.	
Boiu	81
Reunirea Româniloră din Transilvania și Ungaria, de N.	
Maneguță	81
Toaste pentru totă felulă de persóne și ocasiuni de T.	
Gheaja	82
Doră și jale de D. Voniga	82
Dreptulă comercială de Gr. V. Maniu, tom. II.	82
Pregătire la mórte, de Alfonsă Maria de Liguori	82
Raportulă anuală ală societății academice socială literare	
„România Jună“	82
Documente privitoare la istoria Româniloră	82
Manuală de dreptă cambială, de I. Socaciă	115
Gramatica elementară a limbei germane, de Nicolae Pilția	115
Geografia Ungariei și elemente diă geografia generală,	
de Dr. N. Popă	115
Documente privitoare la istoria Româniloră 1531—1552	
de N. Densușiană	115
Carte de rugăciune pentru tinerimea gr. orient. orto-	
docsă română	149
Patru zile în castelulă dela Rushmor de Gr. Stefanescu	149
Societatea de lectură „Andrei Șaguă“ (Almanach)	150
Din istoria scóleloră, de V. A. Urechă	185
Limba maternă, de Dr. Ilarionă Pușcariă	215 +
Protocolulă adunărei generale dela 4 Maiă a Învețători-	
loră din diecesa Aradulă	215 +
Lecsiionulă comuneloră bisericesci, de Dr. Remus Roșca	215
Ocuparea Alecsandriei prin Petru I. de Lusignan, regele	
Ciprului, de George I. Căpitanovică	215

	Pag.
VIII. Programă a scôlei civile de fete a Asociațiunei	215
X. Programă a Institutului pedagogico-teologicu	251
XXX. Programă a gimnasiului din Brașov	252
Raportul alu XXXI. despre gimn. Năsăud	252
Voci latine. Dela frati la frați, de V. A. Ureche	292
Limba română, de V. Onițiu	398
Compasu românesc, de N. Petra-Petrescu	398
Raportu generalu alu Reuniunei agricole Sibiiu	398
Calendariu pe 1895 tip. diec. din Aradu	398

VIII. Cronfea lunară.

Aprobarea alegerei de președinte alu Asociațiunei ș. a. 27, 45, 76,
113, 147, 183, 209, 246, 314, 395.

IX. Acte oficiale.

Dare de sémă a comisiunei adunării generale din Năsăud	30 și 40
Fondulū George Barițiu 46, 82, 115, 150, 185, 218, 291 și 363	
Procesul verbalu alu comitetului Asociațiunei dela 16 Septembre 1893	47
Regulamentu pentru folosirea bibliotecei Asociațiunei	51
Procesu verbalu alu comitetului dela 5 Octobre 1893	52
" " " " dela 9 Novembre 1893	54
" " " " ședința dela 21 Dec. 1893	61
Procesu verbalu dela 7 Octobre 1893	85
" " " 7 Decembre 1893	87
" " " 11 Ianuariu 1894	91
" " " 8 Februariu 1894	93
" " " 8 Martiu 1894	122
" " " 5 Aprile 1894	151
Conspectulū membrilorū, cari au solvitū tacsele in a. 1893	158
Procesu verbalu dela 3 Maiu 1894	186
Concursu pentru 9 ajutore à 25 fl. pentru invetăței de meserie	190
Conspectulū membrilorū Asociațiunei	191
Programulū esamenelorū publice dela 25—28 Iuniu 1894	192
Convocarea adunării generale dela Sebeșu	193
Concursu literaru din partea reuniunei invetătorilorū români gr. or. din diecesa Aradului	218
Procesu verbalu alu comitetului dela 14 Iuniu 1894	218
Concursu pentru 10 stipendii anuale a 50 fl. pentru elevele scôlei de fete a Asociațiunei	252

	Pag.
Procesă verbală etc. 5 Iuniu 1894	253
" " " 9 Augustu 1894	259
" " " 11 Augustu 1894	261
" " " ală despărțământului Săliște dela 22 Iuliu 1894	368
Procesă verbală dela 23 Augustu 1894	292
Procesă verbală ală adunării generale din Sebeșu dela 26 Augustu 1894	303
Procesă verbală ală adunării generale din Sebeșu dela 27 Augustu 1894	307
Raportă generală despre activitatea comitetului în de- cursulă anului 1893	276
Completarea numerului membriloră noiă Asociațiunei .	323
Rațiōniulă Asociațiunei pe 1893 și bugetulă pe 1895 .	324
Procesă verbală dela 6 Septembrie 1894	363
Procesă verbală dela 4 Octobree 1894	371
Cătră onorațiă cetitoră, în causa iubileuluiă foii, de Z. Boiu.	377
Din actele adunării generale dela Sebeșu	384
Concursă literară la 3 premii	399
Concursă la ună stipendiu „Galliană”	400
Procesă verbală dela 1 Novembre	401
Conspectulă membriloră, cariă au solvită tacesele în Iuliu- Septembrie 1894	405

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 1.

SIBIIŪ, 15 IANUARIŪ 1894.

Anulŭ XXV.

O SĚRBĂTÓRE DE PIETATE A ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE.

Petrunsă de recunoșcință cătră reposații seî întemeiătorî și conducătorî, Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului românŭ de repetite ori și-a exprimatŭ dorința și a luatŭ concludulŭ, a onora memoria acelorŭ binefăcătorî aî seî prin aședarea la unŭ locŭ distinsŭ a portretelorŭ lorŭ, și a se scrie și publica biografiile lorŭ.

Acestei însărcinări a satisfăcutŭ On. Comitetŭ în cursulŭ acestui anŭ, comandândŭ mai ântâiŭ după cele mai bune modele portretarea aceloră în colorî de uleŭ; și cu viuă bucuriă amŭ asistatŭ astăđî, 26 Decembre 1893 v., la aședarea și desvélirea acestorŭ scumpe chipuri în sala cea mare a scólei civile de fete, ce o a întemeiatŭ și o susține Asociațiunea nóstră.

Conformŭ programulŭ statoritŭ, la 11 óre se începŭ frumósa solemnitate cu o melodiósă cântare din partea elevelorŭ institutului și a tinerimeî teologice din locŭ. Acesteia urmă *cuvântulŭ festivŭ* din partea dlui vice-președinte Dr. Ilarionŭ *Pnșcariŭ*, care cuvântŭ avem plăcerea a-lŭ comunica aici în următórele :

*Prea onoratelorŭ dómne! Prea onorașilorŭ domni!
Iubită tinerime!*

Omulŭ după firea sa morală doresce, caută și conservéză ce este bunŭ, frumosŭ și alesŭ. Acéstă însușire dă

omului valórea morală, ce-lŭ pune mai pe susŭ de alte ființe. Simțŭlŭ esteticŭ și eticŭ de a iubi ce e bunŭ și ce este frumosŭ ridică pe omŭ la perfecțiune și-lŭ apropiă de Dumnezeu. În dezvoltarea acestui simțŭ moralŭ și esteticŭ stă scopulŭ, ce-lŭ urmăresce educațiunea.

Pedagogia în urmărirea scopului de educațiune recurge la știința etică, ca să-i dea tipuri ideale de caractere frumoase ale omului; ea își ia ajutoriu ca modele anumite personaje istorice, cari prin modulŭ lorŭ de viață, prin faptele lorŭ au știutŭ să se apropie de acele ideale.

Venerațiunea Sântilorŭ în biserică, 'și are rațiunea și isvorulŭ seŭ în simțemântulŭ de admirațiune și iubire cătră părinții bisericeii, cari s'au distinsŭ prin fapte mărețe creștinesci. Din această venerațiune s'a născutŭ cultulŭ sântilorŭ și ciustirea icónelorŭ în biserică. Creștinii, ca să aibă înaintea ochilorŭ modele ale unei vieți corecte și pline de fapte bune, au pusŭ icónele Sântilorŭ nu numai în biserică, dar și în locuințele lorŭ.

Aŭ dóră nu dorulŭ de a avé în apropierea nóstră pre cei iubiți ai noștri ne face să le conservămŭ portretele!?

Precum individiŭ și familiile, întocmai așa și popórele pestréză cu recunoscință și pietate aducerea aminte de părinții și de binefăcătorii lorŭ.

Poporulŭ românŭ, ca tóte popórele, cari au nisuitŭ după cultură, a trebuitŭ în lupta culturală și de existență să-și aibă conducătorii seŭ, cari au lucratŭ, au jertfitŭ și s'au distinsŭ mai multŭ ca alții. Față de acești bărbați poporulŭ românŭ va rămâne pururea recunoscătoriiŭ.

Vedeți chipurile acestea!

Ele represintă pe unii dintre cei mai aleși bărbați conducători ai neamului nostru din patria nóstră, cari în deceniile din urmă au muncitŭ cu rezultate mănoase pentru binele poporului românŭ. Tacŭ la această solemnitate școlară, când se așeză portretele lorŭ în sala cea mare a edificiului de școlă, a aminti despre ceea ce au făcutŭ ei după chi-

marea lor socială, și voiți atinge pe scurt în câte-va cuvinte motivele, pentru care ei s'au binemeritat de recunoștința poporului român, motive, cari stau în legătură cu Asociațiunea Transilvaniei, care au înființat și susține această școală.

Aici este metropolitul *Andrei* Baronul de *Șaguna*, care prin erudițiunea sa, cu autoritatea și influința sa personală a contribuit mult la înființarea Asociațiunii transilvane și a fost primul ei președinte.

Aici este prepositul capitular *Timotei* *Cipariu*, primul vice-președinte și mai târziu președinte al Asociațiunii transilvane, care ca un bărbat de știință și litere a dat cu numele său lustru Asociațiunii noastre.

Aici este Bar. *Vasiliu Popu*, care ca președinte al Asociațiunii în timpul de mai mulți ani, din poziția înaltă, ce a ocupat ca funcționar de stat, totdeauna a reprezentat cu demnitate și a sprijinit cu efect în afară interesele Asociațiunii.

Aici este chipul consilierului aulic *Iacob Bologa*, care în starea sa de retragere în pensiune în decursul de două decenii aproape a condus ca vice-președinte și președinte al Asociațiunii cu tact și moderațiune lucrările Asociațiunii. Sub el și prin conlucrarea lui plină de zel și devotament s'a rădăcit această școală cu internatul ei în localitate proprie.

În fine pre vrednicul și neobositul președinte al Asociațiunii *George Barițiu*, l'atî cunoscut aproape toți cei de față, căci el în anul acesta în luna lui Mai s'a depărtat dintre noi trecându la cele eterne.

Și lui deopotrivă ca celorlalți se cuvine a-i da tributul recunoștinței noastre prin așezarea portretului în rândul președinților decedați ai Asociațiunii noastre.

Portretele acestea, la dorința adunării generale, s'au procurat pe spesele Asociațiunii. Ele sunt proprietatea Asociațiunii și se așază astăzi în această sală a școlii civile a Asociațiunii, care s'a aflat de locul cel mai corespun-

đetoriu pentru conservarea lor. Aceste portrete se încredințază dar îngrijirei mai deaprobe a On. Direcțiunii a numitei scóle și întregu corpului profesoralu, punându-se tuturoru la inimă se le conserveze și păstreze ca pe nisce odóre și amanete scumpe.

Și în fine cătră voi, iubită tinerime, me adresez eu în acestu momentu solemnă, când se desvêlescú portretele unorú dintre cei mai ilustri bărbați ai neamulu nostru și se așeză în acéstă sală, ca pre acești bărbați, ca pre binefăcătorii nostri, se-î aveți pururea în cinstire și cu recunoscință se pomeniți numele lor; ear vieța și faptele lorú se strălucescă înaintea vóstră ca nisce luceferi luminători, cari se ve conducă în calea progresulu culturalu și a virtuți.

La acestu cuvântu, priimitu cu vii aplause din partea numerosulu și distinsulu publicu, răspunse dlú directoru alú scólei de fete, Dr. Vasiliu *Bologa*, în urmátóarele :

Ilustre Dle Președinte! Onoratú Comitetú! Onoratú publicú!

Sunt mií ómeni, meniți dela provedință, se arete în calea vieții lorú, ce póte firea nóstră pe acestu pământu. Și acestu faptu s'á doveditú o necesitate întru crescerea tinerimeí, întru întărirea și asigurarea viitorulu. Pentru că neamulu omenescu, din chiarú firea sa, nu se mulțemesce cu fapte, ce le observă cei din urmă muritorí, — elú cere pilde mărețe, aspirații înalte, avântu cutezătorú, care se-lú inspire spre sânta țintă, ce-í palpită inima.

Acéstă necesitate logică, acestu îndemnú nobilú, aflu că a stimulatú vrednica stăpânire a acestu institutu, se ne surprindă cu acestu dar alesú, se împodobească acestu nou paladiu au muselorú cu înseși podóbele neamulu, mulțemind și sentimentulu seú de grațitudine și recunoscință.

Eată-ne dar în vestmântu de sêrbátóre, eată-ne împodobiți cu ai nostri și prin ai nostri, căci firea românu nu e de a se mândri cu pene străine, đicea odată, fórte nimeritú, unú bărbatu încă vigorosu alú actualulu comitetu. Și noi, de aceeași credință, gâta suntemú, mic și mare, cu inimă frântă întru dulci mulțumiri, se întimpinămú figurile mărețe, ce în trecutulú apropiatú ne-aú deschisú drumulu din isbândă în isbândă.

Eată-ne dar întruniți sərbătorește, să ne încredințăm încă odată, cât de prețioase sunt isbânșile, ce au produs munca și credința lor, ce-au înălțat vechiul prestigiu al neamului românesc. Și admirându-virtuțile lor, să ne inspirăm de ele, păstrându-numele lor drept talismane fără preț.

În legătură însă cu acesta o întrebare ni-se impune: pentru ce anume școlă noastră are parte de acest onor, de această distincție, ea, care și până acuma a fost fida desmerdărilor părintesci? Răspunsul: pentru că școlă este fundamentul educației și culturii unui popor. Și vom accentua aci în deosebi școlă de fete, ce crește viitoarele mame, cari sunt mēduva mișcării intelectuale și morale în sinul unui popor. — Aici dar, în sinul acestei școle, trebuie să strălucescă figurile mărețe ale bărbaților providențiali, cari au brăzdat ogorul pe decii de ani înainte, pentru cultul nostru național. Aici se lucescă întotdeauna geniul lor, pentru că ei au devenit miezul vieții noastre, miezul acțiunii noastre și au adevărit cuvântul poetului:

Un singur om de viață tare
 Pōrtă 'n sinul mii de omeii tari,
 Precum o ghindă 'n cōjă-'i are
 Un verde codru de stejari . . .

Drept aceea idealul lor, astăzi moștenirea noastră, aici înrădăcinat se se pēstreze pururea viu, ca focul vestalinelor, și se se cultive cu stăruință din nēm în nēm ca un neprețuit odor.

Așa vom deprinde noi urmașii, din exemplul lor, să lucrăm cu entuziasmul pentru adevărul întrupat în formele bine-lui. Și se nu uităm o clipă măcar, că binele nu se impune, decât prin dragoste și blāndețā, ca mai apoi priceput se fiā și urmat cu devotament. Că numai așa va străbate în sângele și oșele tenerei generații, încălđindu-o și întărindu-o în căile virtuții.

Vom deprinde mai departe, din exemplul lor, să cultivăm unirea fraților într'un singur gând și o singură nesuință. Sē cultivăm dragostea frățescă, acea putere magică, covēșitoare, ce nu cunōște greutăți, nu cunōște pedeci, căci ea, după însuși cuvântul evangheliei: *ridică munții din locul lor*.

Ținta e deci ficsată, garanția este dată. Căci, se nu voim noi ceși mici, cari mărturisind adevărul, n'avem alt merit, de cât acela, că iubim și noi cu sântă înflăcărare neamul, din care mândri suntem a face parte, — ȳic, se nu vrem noi ceși mici, idealul și virtuțile lor vor influența de sine, din propria

intuiție, căci prea este învăpăiată astăzi inima tinerimei, ca ea să nu se alipescă de ce e frumos, nobil și măreț.

Am deci plăcuta datorie și onorifica misiune, să aducă Onoratorul Comitet, în numele întregului corp didactic, adâncul nostru omagiu, respectuoasă mulțemită, pentru acest frumos dar de Crăciun, pentru această distincție, când ne pune drept strajă al acestor juvaere, ce reprezintă idealul nostru; în sfârșit pentru nobilul sprijin, ce întotdeauna ni l'a dat întru deslegarea problemei noastre, asigurându-l cu respect, că vom păstra cu sfințenie comora depusă în acest scump locaș al muselor.

Înainte de a încheia însă, nu pot trece cu vederea, fără se adaugă un cuvânt iubitor al noastre eleve.

Tinere mlădițe, ce formați cununa primăverii între noi, nu uitați, că toate jertfele și ostenețele părinților și conducătorilor nostri, se aducă pentru binele dumniavăstră și pentru întărirea viitorului nostru. Săpați dar' adânc în inimile d-văstră memoria acestei festivități, și mai pre susă memoria bărbaților, ce sărbătorim, și o clipă să nu perdeți în viață pentru deslegarea așteptărilor depuse în d-văstră. — Apoi împletind mâinile, dimpreună să implorăm binecuvântarea cerului asupra năsuințelor conducerii noastre și asupra acestui sânt locaș al luminei, ca el vecinic să sporască în folosul neamului. —

Acum pași la mijloc eleva de clasa IV. Mariora *Seleschi*, fiică a Bucovinei, și declamă în mod plăcut frumoasa poezie de Dimitrie Bolintinean: Despina Dómna, carea de asemenea a fost aplaudată din partea publicului; și apoi cu o a doua cântare corală din partea tinerimei se termină frumoasa solemnitate, și publicul rămase de tot mulțemit de cele ce văduse și aușise.

Astfel portretele președinților reșoși ai Asociațiunei: Mitropolitul *Andrei*, Canonicul Timotei *Cipariu*, Bar. Vasiliu *Pop*, Consiliarul aulic Iacob *Bologa*, și literatul George *Barișiu*, ornază de astăzi înainte sala școlii create de Asociațiune, și ne chiamă a fi spiritual deapănarea una cu dânsii întru realizarea idealului cultural, ce a dat naștere acestei nobile asociații.

Intrunirea e *putere!* Calea voi ni-ați arătată,
 Când acést' Asociare în ființă o-ați chematū;
 Pétră închiăgându de pétră, o cetate ni-ați ziditū,
 Și în ea Minervei Diver vrednic templu i-ați sfințitū.

Întrunirea e *lumină!* Și lumină s'a făcutū,
 Și cei-ce ședeau în nópte resăritulū l'au veđutū;
 Piere nóptea și sclăvia, căci lumina le-a învinsū:
 Frate-a cunoscutū pe frate, mâna liberă i-a 'ntinsū.

Întrunirea e *iubire!* Celū de susū și celū de josū,
 Sórtea lorū d'acum e una, viitoriulū lorū voiosū;
 În vieță cu credință și la mórte întruniți:
 Lumei luminosū esemplu, însuși cerului iubiți.

Fiă dar *puterea* vóstră și *lumina* întru noi,
 Și *iubirea* 'ncingă bréulū, ca se fimū una cu voi;
 Fiă-ne ale vóstre chipuri amintiri d'aceste trei,
 Și tu, cerule de grați, caută blândū spre fii tei!

Z. B.

DIPLOMA DE DONAȚIUNE A FAMILIEI „VOYK OLACHUS“.

Suntem în plăcuta poziție, de a puté publica unū documentū, pân' acum necunoscutū, *dar de mare însemnătate pentru istoria poporului nostru.* Acela este diploma de donațione a familiei „*Voyk Olachus*“ din districtul Myhald (astăđi Mehadia), datū acestei familii de regele Ungariei *Ludovicū I. la anulū 1376*, și transsumpt de regina *Maria la anulū 1386.*

Acéstă diplomă, scrisă pe pargamentū, lățimea 31, lungimea 22 cm., transcrisă după modulū de scriere de astăđi, este cea următóre:

Nos Maria dei gratia regina Hungariae, Dalmaciae, Croaciae etcetera notum facimus universis praesentes inspec-turis, quod Demetrius filius Voyk Olachus nostrae maiestatis de districtu Myhald in sua item Serviani Bogdani Thomae et Blasii fratrum suorum uterinorum personis ad nostrae serenitatis veniens praesentiam exhibuit nobis quasdem literas

patentes serenissimi principis olim domini Lodovici regis Hungariae, Poloniae, Dalmaciae etcetera genitoris nostri carissimi felicitatis recordationis super donatione cuiusdam possessionis Balasnicha vocatae juxta fluvium Balasnicha nominatum in dicto districtu de Myhald existentis per ipsum condam dominum Lodovicum regem Hungariae patrem nostrum reverendum sibi et dictis fratribus suis facta confectas petens nos humili precum cum instantia, ut tenorem earundem praesentibus nostris literis patentibus transscribi et transsummi facere dignaremur. Quarum tenor talis est. Nos Lodovicus dei gratia rex Hungariae, Poloniae, Dalmaciae etcetera memoriae commendamus per praesentes, quod nos attendentes fidelitates et servitia Serviani Bogdani Demetrii Thomae et Blasii filiorum Vayk Olachorum nostrum, quae iidem in plerisque nostris expeditionibus et specialiter in exercitibus nostris adversus Rascenos et etiam contra Bulgaros motis signanter vero in reoptentione civitatis et terrae Zeuriniensis nostrae studuerunt exhibere maiestati et exhibent in praesenti ac exhibituros se efferunt in futurum, quandam possessionem Balasnicha vocatam iuxta fluvium Blasnicha nominatum in districtu de Myhald existentem, quae propter infidelitatem Ladizlai filii Lehach, qui derelicta fidelitatis via ad partes fugit Transalpinas in despectum nostrae maiestatis et nostro adhaesit aemulo ad nostras manus et regiam nostram collationem devoluta fore perhibetur, eisdem filiis Vayk Olachis nostris fidelibus ipsorumque heredibus et posteritatibus universis cum omnibus suis utilitatibus et pertinentiis sub suis veris metis et antiquis novae donationis nostrae titulo iure perpetuo et irrevocabiliter absque praeiudicio iuris alieni dedimus, donavimus et contulimus ea libertate et consuetudine possidendam, tenendam et habendam, qua ceteri nobiles Olachi districtu in eodem suas possessiones conservare sunt consueti. Praesentes autem sub magno nostro sigillo emanari faciemus, dum nobis fuerint reportatae. Datum in Wysegrad, in Octavis festi corporis Christi, anno domini M^oCCCLXX mo sexto.

Nos itaque iustis et legitimis supplicationibus praedicti Demetrii suo et praedictorum fratrum suorum nominibus nostrae maiestati humiliter porrectis reginali benignitate favorabiliter inclinati praetactas literas ipsius olim genitoris nostri quo ad omnes suas continentias et clausulas approbantes tenoremque earundem praesentibus nostris literis de verbo ad verbum nihil addendo nihilque diminuendo transscribi et transsumi facientes eatenus, quatenus eadem rite et rationabiliter emanatae et prout veritati suffragantur, eisdem Demetrio et suis fratribus ac erum heredibus salvis iuribus alienis perpetuo valituras ratificamus harum nostrarum testimonio literarum, quas sub magno nostro sigillo dari faciemus, dum nobis fuerint reportatae. Datum Budae, Sabbato proximo post festum beatae Dorotheae virginis et martyris, anno domini M^oCCC.LXXX° mo sexto.

Sub sigilū: *Relatio Nicolai de Zeech palatini per Nicolaum Beke.*

ÎNTRU AMINTIREA Dr. IOANŪ CRIȘIANŪ.

Ținemū a implinī o datorință de pietate, comunicându în cele următore cuvântulū funebru, rostitū de P. Asesorū consist. *Nicolaū Cristea* la înmormântarea fostulū secretarū II. alū Asociațiunei nōstre și directorū alū scōlei civile de fete a Asociațiunei, Dr. Ioanū Crișianu, care cuvântū spațiulū disponibilū nu ni-a permisū a-lū puté publica în Nr. premergătoriū.

„Căđut-a cununa capulū nostru, pentru acēsta s'a făcutū durere nōue: întristată este inima nōstră, și s'aū întunecatū ochiī nostri“. Plângerī V. 16—17.

Misiune grea mi s'a venitū astăđi. Grea și neașteptată. Misiunea de a conduce la mormântū, la locașulū etern, remășițele pământescī ale stimatului bărbatū și iubitului amicū, Ioanū *Crișianū*, protopresbiterū, asesorū consistorialū și

profesorul în seminariul teologic-pedagogic, la seminariul „Andreianu“.

După calculul omenești eram în dreptul să așteptăm, că *dânsul*, ca bărbatul de 40 ani, adecă într-o etate mai puțin înaintată, acestu tristu servitu să-lu facă altora mai înaintați în etate și copleșiți de bătrânețe și de necazurile vieții. Însă Domnul în sfaturile sale nepetrunse de mintea omenească altfelu a binevoitu. De aceea, avându înaintea ochiloru nostri sufletești pe dreptul Iov, să dăcem cu acesta: Fiă numele Domnului binecuvântat în veci!

Jalnici ascultători! Vor fi vre-o două săptămâni, de când mai pe urmă am vorbitu cu acum răposatul în Domnul. Era sositu din străinătate, unde fusese dusu spre a combate răul de care suferia, cu ajutoriul științei mediciloru iscușiți și a-și redobândi sănătatea sdruncinată.

Și atunci m'am bucurat vedându pe stimatul bărbat și iubitul amic, după împregiurări, într-o stare plină de speranță pentru însănătoșare deplină.

Bola înse, de care a suferitu acum în Domnul răposatul, se vede că n'a fostu înfrântă. Ea ne a înșelat nu mai pe toți, câți doriām însănătoșarea bolnavului, rezervându-și într-o di a ne surprinde cu atâtu mai neplăcutu, precum, durere, ne a și surprinsu, tăbărind pe neașteptate asupra pradei sale.

Erî diminéță, des de diminéță, se răspândi fama, că Dr. Ioan Crișianu a muritu. Fama acésta înse, se afe ea necondiționat credeméntu? Era prea întristătoare, prea grea în consecuențele ei pentru noi toți, câți cunosceām pe răposatul, dar și pentru acei din sferele, în care dânsul a lucratu unu șir frumos de ani cu neobosită activitate.

De aceea fama nici nu putea afla credință numai decât. Omul așa este făcutu. Până unde numai pôte, se totu spereze. Cu tôte aceste fama nu se împedeca și nu slăbia în cursul ei. Mergea înainte și creștea mergându.

În fine eată că deasupra seminariului „Andreianu“ fâlfăe stégulă negru. Va se dîcă, nu mai e faimă, e tristă realitate. La cea dintâiu întrebare, ce însemnăză steagulă negru pe edificiulă „Andreianului“? răspunsulă fu: domnulă profesoră Dr. Crişiană a murit!

Şi acum când scim pozitivă, că stimatulă bărbată şi iubitulă nostru amică ne-a părăsită; când scim, că nu mai este faimă, care numai se ne sparie, şi totuşă se ne mai lase între speranţă şi durere, durerea, durerea ne cuprinde, ne îmbracă sufletulă întregă. Toţi căţi sciu simţi, toţi căţi potă simţi, toţi căţi sunt desbrăcaţi de preocupăţiuni mărunte personale şi de vanităţi, voră simţi, ce durere mare a pricinuită mórtea iubitulă nostru amică şi stimatulă bărbată Dr. Ioană Crişiană.

Prin mórtea lui am perdută o viêtă laboriósă şi roditóre. Şi când gândimă la activitatea lui, trecemă preste ceea ce a fostă elă pentru familie ca capă de familie. Avem în vedere viêtă lui publică, cartea deschisă, în care vedem ceea ce a fostă răposatulă în Domnulă pentru biserică, pentru naţiune şi pentru patrie.

Viêtă răposatulă aşa dară n'a fostă scumpă numai pentru familia sa, nu numai pentru rudeniă, amici şi cunoscuţi; a fostă scumpă, după cum mai dîsei, pentru biserică, în care a lucrată ca asesoră onorară ală Consistorulă archidiecezană, ca profesoră de teologie şi de pedagogie, ca servitoră ală altarulă Domnulă. A fostă scumpă pentru naţiune, în sinulă cărei, ca secretariă II. ală Asociaţiunei transilvane pentru literatura română şi cultura poporulă română, în decursă de mai mulţi ani, a fostă membru activă ală comitetulă Asociaţiunei şi ca directoră ală Institutulă de fetiţe din Sibiu a reînsufleţită ordinea şi progresulă.

Deci, când vedemă acum în sicriulă, ce stă înaintea noastră, pe celă ce a fostă atâtă de însufleţită, atâtă de activă pe tóte terenurile folositoră, zăcendă mortă şi fără de suflare, se nu fimă cuprinşi de durere?

O! da, avem totu dreptul sã strigãmũ și noi cu proroculũ: „Cãdut'a cununa capului nostru, pentru acẽsta s'a fãcutũ durere mare: intristatã este inima nãstrã, și s'au întunecatũ ochii nostri“.

O! da, sã strigãmũ. Cãci durerea mare trebuie se fie când cugetãmũ, cã activitatea defunctului, atãtũ de spornicã și de folositãre, este sistatã pentru noi în viẽta acẽsta pentru totdeuna; când cugetãmũ, cã speranțele, care le aveamũ dela activitatea lui ulteriãrã, sunt ciontate.

Pentru cã acela, despre care fericitulũ George Barițiu ñicea, nu odatã, cã pe alții trebuie sã-i îndemne omulũ la lucru, ear pe dẽnsulũ, adecã pe defunctulũ, sã-lũ oprẽscã, cãci lucrã prea multũ, neținẽdũ cont de puterile sale fizice, s'a mutatũ dintre noi și din acẽstã lume.

Dar pe când ne dãre pentru cã prin mãrtea bãrbatului și amiculũ stimatũ simțimũ perdere pe terenulũ activitãții publice, putem fi nesimțitorĩ pentru durerea din cauza ireparabilei perderi, ce îndurã familia?

Când cugetãmũ, cã iubita sa soție, cu carea abia unũ deceniũ a trãitũ în fericire, a rãmasũ fãrã de rașimulũ unui capũ de familie, cu tãtã purtarea de grije pentru drãgãlașii copii și pentru tãte greutãțile familiare, putemũ fi noi òre nesimțitorĩ? Sã nu se simtã òre nimic în internulũ inimei nãstre, când ne cugetãmũ la copiii rãmași fãrã tatã, în etatea cea mai fragedã, cari când vorũ vedẽ pe mama lorũ, în retragerea cãsnicieĩ sale, plãngẽndũ, în innoența lorũ vorũ întreba-o: „De ce plãngi mamã?“ „Tata cândũ vine acasã?“ „De ce ai lãsatũ sã-lũ punã în mormẽntũ?“

Și apoi preste durerea sãcreĩ defunctului, care a ținutũ loculũ de mamã de când a intratũ în cãsãtorie, preste a sororeĩ sale, a cumnațilorũ, cumnatelorũ și a tuturorũ rudeniilorũ, pentru care rãposatulũ era mândria neamului, putemũ trece fãrã durere?

Durerea lorũ se împreunã cu durerea nãstrã. Se plãngã dar și se plãngemũ cu toții, ñicẽndũ cu proroculũ: „Cine va

da capului meu apă, și ochilor mei isvóre de lacrimi....“
„căci nu este durere, ca durerea mea“.

Se plângă și se plângem, pentru că o viață dedicată binelui bisericei, națiunii și patriei din cele mai fragede tinerețe, s'a stinsă.

Unde este recompensa pentru ostenelele și truda lui? Elu care de când, din casa preoțescă din Șórd a plecatu la scólă, a avut s'e se lupte cu tóte neajunsurile; elu care a trebuit, pe lângă învățatură, s'e-și căștigue și mijlócele de subsistintă; elu care după ce a terminat gimnasiul și teologia aici în Sibiiu, s'a străduít se merite spre a puté trece la una dintre universitățile cele de frunte ale Germaniei, unde a luat gradul de Dr. în filosofie, eată că atunci când era se lucre și după lucru s'e se bucure de ostenelele și tigoririle sale, nu mai este între noi...

Este justificată durerea, căci mare e perderea, și fiindu mare perderea, mare trebuie s'e fiă și durerea noastră.

Se dăm dar tributul plângerei, căci avem causă și datorii suntem cu densuslă.

Înse până aci și nu mai departe! Căci, decă suntem datorii se dăm tribut de lacrimi pentru durerea noastră, s'e nu uităm, că Apostolul popórelor dice, se nu plângem ca cei ce nu au nădejde.

Pentru noi rēposatul în Domnul trebuie s'e scim că nu este perdut, ci numai despărțit! Ear despărțirea acēsta ne póte supera, ne póte întrista; însé creștini fiindu, nu ne póte duce, nu este permis s'e ne ducă la desperare. Au nu am audít și astădi din cuvintele Apostolului popórelor, că earăși vom învia; că cei rēmași ne vom răpi în nuori, ca pururea cu Domnul s'e fim?

Dar și până atunci are se esiste legătură între noi și rēposatul în Domnul. Este iubirea spirituală creștinescă, care susține legătura între cei rēmași și între cei mutați de aici. De aceea cine va puté crede, că iubirea rēciproacă dintre rēposatul și noi are s'e se ciónte în momentul când cosciugul va fi dat morméntului, ca cu peatră s'e se acopere?

Cuvintele răposatului în Domnul, lucrările lui aŭ și mai departe se susțină legătura între dânsul și între noi, cari am trăit cu dânsul. Legătura acesta se va estinde și asupra urmașilor nostri, cari se vor întâlni prin tradițiune cu cuvintele lui și prin studiū cu lucrările lui.

Sigură, că nu numai întristata familie, nu numai colegii și contemporanii lui amici și cunoscuți, ci și mulțimea de discipoli, din timp mai bine de un deceniu, sunt totu atâți propagatori ai ideilor, ai faptelor și lucrărilor sale pentru timpuri îndepărtate.

Dar și până atunci răposatul în Domnul cu sufletul seu va fi acolo, unde înălțăm și trimitem rugăciunile noastre, ca să se împreune cu ale lui, acolo unde nu este durere, nici scârbă, nici suspinare. Unde este locu de odichnă, unde, ȳice Apostolul poporilor, că ochiul omenesc nu a pâruns și unde omul va vedé ceea ce la inima pământutenilor nu s'a suită.

Eată, triști ascultători, în scurte cuvinte motive puternice, de a nu ne lăsa să fim stăpâniți de durere și de a pune stavilă lacrimilor noastre, ci mai vârtos prin rugăciuni să căutăm, ca timpul cât suntem despărțiți, să ne facem vrednici de ceea ce răposatul în Domnul este învrednicit.

Vięta lui dedicată iubirei familiei, bisericei, neamului și patriei sale, l'a învrednicit a puté cu îndrăsnire ȳice înaintea scaunului Dreptului Judecătoriu: „Luptă bună m'am luptat, cursul l'am plinit, credința o am păzit“, și a audit dela acela cuvintele pline de mângăere cerescă: „Bine slugă bună și credinciosă, peste puține ai fost credincios, preste multe te voi pune, întră întru bucuria Domnului teu“.

Dar și până atunci, luându îndemn din vięta răposatului, se o întocmim pe a noastră astfel, încât la revedere, la întâlnire, când vom fi chiamați de glasul trimbiței Archangelului, cu toții să audim cuvintele: „Veniți binecuvântați părintelui meu, de moșteniți împărăția, care este gătită voue înainte de întemeierea lumii. Amin“.

RESULTATUL ÎNvingerilor ROMANILORĂ ASUPRA DACILORU.

(Disertațiune de dlă B. Bașota, cetită de autoră în adunarea generală a Asociațiunei la Năseudă, 11/23 Octobre 1893).

Onorabilă adunare generală! Onorabili domni și dămne!

Cândă la învitară Reverendisimulăi Domnă Vicariă amă primită însărcinarea de a Ve țină o disertare, se nu credeți, onorațiloră domni și onorabileloră dămne, că o am făcută din ore care mănăcărime pentru că ași fi avendă orgoliulă de a Ve arăta, că și eă am învătăță ceva în vieța seă că ași fi dorită seă ași dori a trece mai sciutoriă decâtă mulți alți onorabili ai mei frați din aceste ținuturi, ci o am făcută din detoria, ce o nutrescă pentru acestă ținută, vatra mea natală, ce o am făcută mai departe pentru mărira Asociațiunei transilvane pentru literatură română și cultura poporului română, ală cărei membră fundatoră sunt norocosă de a fi.

Onorabilă adunare generală! Onorabili domni și dămne!

Obiectulă, despre care voiă avă onore de a Ve întrețină, este istoria studiată în comparațiune cu unele monumente istorice, etnografice și filologice, ună studiă care am fostă nevoită a-lă face în mare parte fără cărțile mele ajutătoare; pentru că acelea eu le am lăsată la locuința mea ordinară în Abrudă, ear studiulă meă, disertația de față, l'amă făcută la vatra mea strămoșescă, la adumbrirea betrânei mele mame.

Încâtă va fi succesă iubirei maicei mele a me lumina, și încât lipsa de cărți ajutătoare mi va fi făcută posibilă a satisface însărcinării primite, Domnia Vóstră, onorabililoră domni și onorabileloră dămne, veți binevoi a judeca cu îndulgență, pentru că eă nu am avută fericirea de a me adăpa din fântâna aceloră sciințe, pre cari noi le numimă românesci. Totă ce sciă eă este în mare parte fructulă osteneleloră mele private, și acestă fructă vi-lă așternă spre plăcută aprețuire.

Pentru unŭ poporŭ, pentru o naŭiă, care dorește ca se trăiască, se crească și se înflorască, și poporul românŭ, naŭia română, în butulŭ orŭ cărorŭ altorŭ svêrcolirŭ vrea ca se trăiescă, ca poporŭ românŭ de viŭă vechiă, și va trăi și va înflori, este studiulŭ istoriei, acele naraŭiuni scrise, care ne învaŭă a scŭi, cine am fostŭ în trecutŭ și ce avem a fi în venŭitoriu, de celŭ mai mare folosŭ.

Acestŭ studiŭ m'a încălđitŭ și pre mine în tŭtă vi-
eŭa mea, pentru că împlinindu-mŭ detorinŭele mele de cetă-
tanŭ alŭ acestei scumpe a nŭstre patrie cu tŭtă acurateŭa,
onorândŭ și stimândŭ pe toŭi semenii mei, mi-a șoptitŭ mai
la animă că sunt românŭ, că ce dar ca atare am de-
torinŭa a conlucra la mărirea binelui românŭ de o potrivă
cu înaintarea binelui patriei și a celoralalte popŭre conlocui-
tŭre cu noi.

Decŭ dar se începŭ la obiectŭ.

Pre cât timpŭ a esistatŭ marea republică romană, este
sciutŭ că aceea nu a avutŭ trebuiuŭă pentru a-și precisa li-
mitele dominaŭiunii sale.

Îndată ce regimulŭ personalŭ alŭ împêraŭilorŭ romanŭi a
începutŭ a se cristalisa, vedem pre Iuliŭ Caesar alergândŭ
în Gallia, în Hispania și Britania pentru nŭoue cuceriri și
acuișiŭiuni nŭoue, o tendenŭă care a reușitŭ în detrimentulŭ
poporuluiŭ gal și celtic, pentru că nesaŭiulŭ vechilorŭ romanŭi
i-a înghiŭitŭ pre toŭi și i-a turnatŭ în casanulŭ și molochulŭ
naŭionalŭ romanŭ.

Fost'a acestă tendenŭă spre binele poporuluiŭ romanŭ?
Istoria ne învaŭă că spre bine, pentru că numai astfeliu a
fostŭ posibilŭ, ca romanii se devină unŭ nêmu tare și mare,
numai astfeliu a pututŭ fi rerspândită cultura romană preste
totŭ rotogolulŭ pământului, numai astfeliu a crescutŭ stirpa
romană în Italia, Francia, Spania, Belgia, România și mo-
narchia nŭostră Austria-Ungaria, precum și dincolo de ocea-
nulŭ atlanticŭ în Brasilia, Argentina, Bunulŭ-aerŭ, Chilia
și alte părŭi.

Astfelii dar pe timpul lui Augustu putem afirma, că Raetia, Noriculă, Iliria de josă seă Panonia, Iliria de susă seă Dalmația și Mesia erau sub dominațiunea romană.

Dacii și Getii de unul și același nému și de o limbă, neliniștiaă adeseori hotarele romane, și nu odată a trebuită ca se fiă alungați preste Dunăre.

Tiberiu și Nero s'au luptat adeseori cu ei, ba guvernorul Mesiei Tiberiu Plautius Silvanus Aelianus adeseori i-a înfrântă, pe lângă tôte că erau ajutoarați de Bastarni și Roxolani, ~~antecesorii Polonilor și Rusnecilor de astăzi.~~

Sub Domitian guvernorul Mesiei L. Funiculanus Vettonius având a înfrânge incursiunile Daciloră, trâmite pe comandantele gardei imperiale, pre Corneliu Fuscus, ună omă îngâmfată, crescută în apropierea palatului imperială, efeminată și molatecă, ca se-i gonescă și se restabileze liniștea la confiniile imperiului; dar acesta fiind bătută cumplită, Dacii ceră plătirea unui tribută dela Romanii.

Ce rușine purtată 12 ani pentru ună imperiă atâtă de mare ca celă Romană!

La 27 Ianuariu 98 înse suindu-se Marcu Uliu Traiană pre tronulă romană, la 101 dechiară resbelă lui Decebală regele Daciloră, pre care învingându-lă la Tapacia, Caransebeșulă de ađi, era pe aci se-i răsörne regatulă; dar pe la 102 încheindă pace și lăsândă garnisone în unele cetăți ale Daciloră, Traiană se reîntörse la Roma pentru a dirige trebile statului.

Decebală însă neținându-se de condițiunile de pace, pe la anulă 104 răsboiulă reîncepe, dar cu mai mare furore. Lusius Quietus, seicul Mauretaniei, cu agera sa călărime petrunde prin Turnulă roșu și prin strimturile Jiului pe la Surducă, ajunge la Iseroni, comuna Duca, numită până în ziua de astăzi cu același nume, precum Dacii o numia, începe ataculă asupra Daciloră din spate, pe când Traiană combătea pe Daci din față la întăritura dela Jidovenii de astăzi, trece pe la Aziris, numită de Romani până în ziua

de ađi așa cum-lă numia Daciū, ear frađiī nostri magiari i đicū Ezeres, întră în valea Bistrei și-lă aduce în o așa mare confusiune și desperare, cât nici întăriturile dela Sarmisegethusa nu plătescū nimica în contra puterei ceī neînfrante a marelui Traianū.

În trecătū concedeți-mī, onorabililorū domni și onorabililorū dómne, se ve tălmăcescū — iertați-mī espresiunea — însemnătatea filologică după limba Aghatirsa și așa și cea dacă, ce însemneză Sarmisegethusa.

După Tomașchek, Roessler și contele Kuhn Geza zarmija arū însemna în limba sanscrita castelū, zeget a merge, a te mișca, uza aza, splendidū, și de aci numirea Sarmisegethusa, seū după părerea altorū filologi și anume Tocilescu și B. C. Hașdeū în Dacia înainte de Romani și în Istoria critica zaremaya însămnă în limba zendă, castelū, locuință, ear zar însemneză aurū, adecă castelū de aurū. Și întru adevărū reședința lui Decebalū era upū castelū de aurū, pentru că Traianū a trimisū de acolo o sumă imensă de aurū la Roma *).

După acéstă digresiune iertați-mī se trecū la faptele armelorū.

Decebalū vedēndu-se din tóte părțile strimtoratū, se aruncă în ascuțitulū sabiei sale, mai marii Dacilorū se adapă cu veninū, și patria lorū se părea ca într'o clipită subjugată. Dar Traianū mai are de lucru, armata lui pornesce în spre Apulū=Alba-Iulia de ađi, aci se mai trānte încă odată cu Daciū și apoi o parte a armatei trece în partea cătră Ampelū, Zalatna de ađi, aci pe pratulū lui Traianū, numitū astfelū până acuma, se mai isbesce odată cu ei, merge la Alburnum major și dă de bogățiile Transilvaniei, de aci trece la Turda, vechiă Potaissa, continuă calea pe la Aiton, Napoca=

*) Veđi Frohner 169 și 170: cum desgrópă Traianū după tradarea Dacului Bikilis avuțiile lui Decebalū din Sargetia, Streiulū de ađi.

Clușu, Macedonica=Gilau, ajunge la Resculum=Restoltilu de ađi, și de aci până la Moigrad, ear de acolo ia drumul spre Bilibia, probabilu Becleanulu de astăđi, trece spre Mureș în susu, ridică la Cipaú unu castelú, ear altú despărțementu merge pe Tárnave la dealú, se mai isbesce încă odată cu Dacií la Amaradia=Mânăradia de ađi, unde ridică asemenea unu castelú, și ajunge la Odorheiulu secuescú, unde lasă multe urme despre tária romană, trece în parte în trei scaune și implântă acuila romană în Sângeorgiulu de astăđi, apoi aședă prefectú și sub-prefectú și la urmă se reíntorce în Roma spre a triumfa; apoi aduce aci colonií romane ex toto orbe romano, și constitue poporulú romanú, dar nu cum afirmă unii, că ađi mai cu mare dreptú ne am puté numi greci, semiți și mai scie Dumneđu ce alte lăpédături.

Și cum s'ar și putea ca se fim noi greci ori semiți, cândú după proba următore suntem latiní curați:

De pe munte 'n vale vinú,
 În vale vinú la riulu linú
 Ca cu apa lui prea chiară
 Limpede și bunișoră
 Setea lungă sē-mi-o stingú,
 Care nu puteamú s'o frangú.
 Vadulú nu era in cale,
 Ci in lături mai la vale.
 Setea mână, urge fórte,
 Peptu-mí stringe până la mórte.

De monte in vallem venio,
 In vallem venio ad rivum lenem,
 Ut ipsius aqua praeclara
 Limpida et satis bona
 Sitim longam extingvam
 Qualem non poteram frangere.
 Vadum non erat in calle
 Sed adlatus magis in valle;
 Sitis monet, urget fortiter
 Pectus mihi stringit usque ad mortem.

Se vină acum așa numita lume cultă și se-mí demustre, ore din care limbă a învęțaților moderní am ímprumutatú noi barem unu singurú cuventu, pentru a ne constitui limba nóstră.

Mulți savanți istorici și filológí vréu sē dovedescă, că noi amú fi venitú în aceste plaiuri, adecă în Dacia de odinoră numai în suta a 13-lea și încă pe furișulú din peninsula balcanică, de ce dar că nu am descinde din poporulú dacú remasú aci și după cucerirea romană și din coloniile romane, carí le-a adusú Traianú și li-a conferitú dreptulu ítalicu.

La o astfel de constatare stângace trebuie se reflecteză, că noi de și n'am venit ca albinele, care le trimiți asupra altor albine ca se le strivescă, prin gâtlej de lup, pentru că despre o imigrație din peninsula balcanică prin suta a 13-a istoria nu face nici o amintire, și documente despre așa ceva nu pôte produce nimeni, totuși suntem mai autochtoni în aceste locuri, decât ori și care altă nație. Pentru că, după cum mărturisește Király Pál în cronica Alba-Iuliei fața 273 și 274, poporul dacu a ramasă aci și după cucerirea romană în tótă tária și compactitatea sa. Astfel în regimentul frontinian stationat la Ilisiua, Romanii dimită din serviciu pe dacul Sola Mucatri, ear din regimentul de călărime pe Mucapor și Mucapiu, în Potaisa (Turda) móre Aia Nandonis și Andrada Bituvantis în etate de 80 ani, fiindu îngropați de odată cu ei Bricena, Bedar și Justa, în Apul se susține până în timpurile mai noue monumentul lui Tib. Iuliu Babulus, în Vețel al lui C. Bovipal, Symphori, în Gioagiu a lui Sulavi, în Demsuși al lui altui Babulus, în Slatina al lui P. Aelius Ariortus, ear pe unul dintre fiii sei ilu numesce Udor, și de aci la noi românii Udrea. Ba pe timpul resbelului marcoman, guvernorul Daciei Sabianus dá locuința la 12000 de daci, pentru ca să-i pótă înrola în armata romană și să-i trămită în Britania ca I-a Aelia Dacorum, Dacii inrolați constitue pre acele timpuri 30 mii și erau imprăstiați prin Africa și în tóte celelalte provincie romane, ear pre la anul 358 împăratul Constantin se lupta cu Amiceni, Picieni și Carpii, care nu sunt alta de cât unele triburi dace, care le întâlnesc și Hunii la incursiunea lor în Dacia sub numele de Carpodaci, și pentru că după analele rusesce ale lui Nestoru partea a II. pagina 118 când au ajuns Magarii la Kiev în anul 898 și când mai târziu au ajuns la Carpați, au dat preste Romani și Slavi, pre care au început a-i combate și a-i alunga din locuințele lor, dar aceștia retrăgându-se în munți au ramasă ne învinși în Zemlya Voloszka lor

adecă în țera loră valachă. De ce dar noi Romanî amă fostă Romanî, suntem Romanî și vom rămăné, până când Dumneșeulă părințiloră nostri ne va mai ținé.

Apoi cum se ar și putea, ca peninsula balcanică, coloni-sată pe la anulă 642 *) cu Sërbo=Croațil de astăđi, se i dee prin suta a 13-a și încă pe furișulă atăta poporă română, câtă se umple tot teritoriulă Daciei vechi și se trăiescă de atunci ca ună poporă compactă, când sciută este, că peninsula balcanică este mai mică de cât Dacia de odinioră, și pe lângă tóte acestea se mai pestreze pentru sine vre-o dóue milióne de Romăni. Cum se ar fi putut, ca acea peninsulă sě-și arunce plantațiunile sale de Romanî până în Caucasă și în Asia mică, în urmă ce poporă de urieși a putut fi acelu poporă romană, cât se mai augmenteze națiile conlocuitoare Sërbi, Croați și Magiari, ba chiar și pe Rusneci și Huțiuilă cu o porțiune bună de Romanî desnaționalisați.

Nu-i vorbă, onorabililoră domni și onorabileloră dómne, noi Romanî am fostă, ca atari am desnaționalisată pe Daci, dăndule loră limba noastră, pe care după Király Pál o a cam sdrobot-o, dară apoi de silă de nevoie o aă învătăță, veđi cronica de susă pag. 275. Romanî suntemă și Romanî vom rămăné, pentru că Romănulă are șapte vieți, și pentru că peptulă lui este de aramă, apoi pentru că este născută și crescută din poporulă dacă rămasă aci și după cucerirea romană și din coloniile cele vînjoșe ale lui Traiană; decă este făurită:

Din doi bărbați cu brațe tari	Ce pentru patria loră mamă
Din Decebală celă harnic	Voră sta ca vrednici următori,
Și Traiană celă dreptă	Aă fostă eroi și-or se mai fiă,
Ce pentru vatra loră amarnică	Ce or frânge dușmanii cei rēi,
Aă dată cu atăta dușmană peptă.	Din cóspsa Daciei și a Romei
Și din așa părinți de sémă	În veci se voră nasce puilă de lei.
În veci s'oră nasce luptători	

*) Veđi Constantin Porfiregenitus pag. 30. punct F.

Se mergemū mai departe. Ampelum de pe timpulū Romanilorū, unde a esistatū Collegium aurariarum, vedi corpus inscriptiarum latinarum III. 941. Iovi, Optimo, Maximo pro salute imperatoris collegium aurariarum, unde a esistatū sub-procurator aurariarum, unde a residiatū tabularii arcarii, tabularii rationis ferrariarum, conductores ferrariarum, aurarii, argentarii, ferrarii, aerarii, plumbarii, leguli aurariarum adecă alegători de aurū, este susținutū în numele seū prin riulețulū ce-lū scâldea de 1792 de ani, prin Ampoiulū ce se varsă din josū de Alba-Iulia în Murășū, de și acelu opidū astăzi are numele slavū Zlagna ori Zalatna, dela slavulū Zoloto adecă locū aurosū.

Alburnum major, Abrudulū de astăzi seū cum se numia pe la anulū 1238 Abroghium, este sinonim cu orașulū de același nume din vechime; ce se afla în munții Abruzilorū în Italia de josū.

Satele Borgo-Susenī, Borgo-Diosenī și celelalte aū întocma pe nouă surori ale lorū de același nume de alungulū graniței piemontese din spre Lombardia până susū la Borgo-Vercelli. Ilva mare și Ilva mică, de și se dice că ar fi numiri slavone, își află romanitatea lorū prin surorile Ilva mare și Ilva mică din statulū neapolitanū de odinioară.

Munții Bigla I și Bigla secunda, după cum i numesce poporulū românū de pe Jiulū românescū din susū de Vulcanū aprópe de Câmpulū lui Neagū, și-aū pe frații lorū de același nume din Grecia mare, colo din josū la călcâiulū Italiei de sudū, de unde isvoresce riulețulū Omiasa, care-și are pe fratele seū de același nume de lângă Offenbaia din munții apusenī.

Se vedem, cum stămū cu comunele amintite în tablele cerate aflate în minele dela Abrudū, adecă alū Alburnulū mare și nu Auraria major ori minor, cum vreaū unii se-lū numescă.

În tablele amintite se face mențiune de satele Immenosum majus, Cartum, Deusara, Caveretium, Çernenum, Martianensis, Sclaetis și Tovetis.

Făcându escursiuni mai dese prin munții apusenii, ba avându pe la anul 1859 misiunea de a descrie toate productele naturale, ce s'ar afla în acei munți, am dat în partea muntelui Negrileasa de vârful Immenosei și îndată mi-am adus aminte de localitatea Immenosum majus din tablele cerate, de ce dar cercetându am aflat în partea meridionale a Vulcoiului, munte vecinu cu Negrileasa, de remășițele unei localități romane, unde la două locuri se află locuri de îngropare și unde la locurile de îngropare de pe vârful Botișului s'aun aflat o oglindă de bronz cu jumaltin, de arzen provenitoare din fabricele dela Brundusiu.

Totă aci s'a aflat lampe cu inscripția Faor și două verigi de cercei.

Dela această inscripția se vede că și-a căpătat numele și vechia mină de aur dela Faor, care există până acuma, ba în partea meridională a Vulcoiului se află mai de mult și se putea bine distinge remășițele unui amfiteatru.

A trebuit așa dară ca această localitate să se numescă Immenosum maius.

Ce se atinge de localitatea romană Cartum, aceea a fost de sigur în partea meridională dela cetatea romanilor, deasupra lacului dela Corna, la locul așa numit Cartupini, pentru că aci și în special în locul de fenu a vechiei familii Gritta s'aun desgropat multe monumente romane, aci se mai află ziduri de edificie romane și chiar mosaice, care au servit de padiment.

Deusara, Caveretium și Marcianiensis nu pot statori unde se fi esistat; probabil că Caveretium va fi esistat acolo unde teritoriul mineral dela Roșia se numesce Cămnitia.

Referitoriul la localitatea romana Cernerum am de a observa, că din jos de Abrud întră în valea Abrudului valioara Cernitia, care probabil și a luat numele dela cetătuia romană numită cetățuia Cernică.

La acestu locu mai exista pe la anul 1854 o ruina de turn romanu, unde soldatii romanii au avut o statiune militara, care domina atat valea Abrudului catu si a Cernitiei in tote partile.

Totu aci se vede o intaritura quadrata lungareta, care in partea sudostica arata ca ar fi avut intrarea, de ce dar Cernenum aci a trebuit se existe.

Localitatea romana Sclaetis nu se poate constata cu siguritate; dar numirea aceleia este sustinuta prin betranii minari astadi prin canalul Sclaei, care-si ia inceputul se delo unu locu pana acuma necunoscutu, percurge otarul comunei Bucium, Corna, Abrud si in parte si alu Carpiniului si se revarsa la morile lui Moise Manovici si mai in josu la ale lui Petru Balea in canalul morei.

Acestu canalu se afla prin Abrudu pana la o adencime de doue orgii si mai bine si este incuadrat in pietri cioplite; pentru ca la anul 1865 cand mi-am sapatu fantana in curte dedusem de elu si amu trebuit se-mi sapu fantana la altu locu, pentru ca apa ce curge prin canalu e multa rosetica ca lezia si galbina, de ore-ce curge preste unu stratu de feru magnetic provenitoriu din destructia muntilor archetipici si contine auru verginalu, dar acum nu se mai poate spala, caci in decursulu sutelor de ani dealurile din drepta si din stanga umflandu-se au ridicatu tota alvia apelor curgatores, si putina luncu ce este, si pentru ca la afundimea ce se afla multimea apelor face lucrarea imposibila.

Cine i-a datu numele Sclaei, nu se poate determina, probabilu acela si ia inceputulu se delo localitatea romana Sclaetis, si de aci poporul romanu, care a continuatu a locui pe acolo, i-a sustinutu numele.

Comuna Corna inca isi are numele delo mina romana Coruna, pentru ca pe timpul imparatului Constantinu, candu s'au batutu cu Cuasiu, auricamporul Avidiu Gritta a trimisu imparatului o cantitate mai mare de auru din minele Coruna, Carpisa si Zaisa, ca se-si pota plati soldatii.

Numirea Zaisa este susținută până astăzi în unu des-părțemētū minerarū despre teritoriulū comunei Roșia numitū și esprimatū de poporū Ţiais.

Localitatea romană Tovetis nu pōte fi alta de cātū Te-ușulū de astăzi, pentru că teritoriulū munțilorū metalici ai Transilvaniei începēndū dela Vetel=Micia, Giógiū=Germisara, Acmar=Cârna=Blandiana, Apulū=Alba-Iulia, Teușiū=Diod unde se află multe locuri de îngropare de ale Romanilorū, Aiud=Brucla, Salinae=Uióra, Potaisa=Turda, Aitonū, Napoca=Clușū, Macedonica=Suceag=Gilvu etc. fiindū încungiuratū de stațiunī militare și de coloniī romane stătătōre, tabla cerată dela Pesta, în care ocure Civulū Batonis Pr. din Tovetis a pututū încheia obligația cu usurariulū Iulius Alexander din Abrudū.

Maī rămāne, onorabililorū domni și onorabilelorū dōmne, se Ve anotezū, că familiile Batonis, Cariciī și Bradna din tablele cerate sunt susținute până astăzi în Abrudū sub numele Batonū, Cariciū și Bradeanū, și cu asta credu că v'amū adusū óre cari probe evidente, că rezultatulū învingerilorū romane asupra Dacilorū suntem noi românii de astăzi; pentru că împēratulū Septim Sever a concesū legionarilorū sēi, sē se însóre și se petrócă afarā de castrulū militariū în Canabele de lângā Castru în sinulū familiilorū lorū, fundāndū astfeliū sate întregi și ducēndū o viētā ca odiniórā grānițerii nostri lucrāndū pāmētulū și devenindū maī târđiū civi ai acestei patrie (vedī Király Pál fața 313). Maī departe pentru că legionarii activi trăiaū în tocma ca și alți coloniști în sinulū familiilorū lorū, despre ceea ce ne daū destule doveđi monumentele rămase și păstrate în corpus inscriptiarum latinarum, unde se đice că frațiī, băețiī sau alți voitori de bine ai lorū le conserva amintirea, în urmă pentru că dela Sever și Commodus încóce legațiī, comandanțiī militari, consuliī și alți împiegați ai statulū, ba boeri de prima clasā, cari purtaū toga romanā :

ca Caerellus, Sabinus, L. Aunius Italicus Honoratus, M. Valerius Longinus aū trăitū cu muerile lorū Tuffidia, Pol-

lita, Gavidia, Torcuata și băieții și băiețele lor în Apul (vezi Trebellius Poll. Claudis p. 14. și Victor Duruy istoria imperiului romană tomul al IV fața 408 nota 1 și 2), și pentru că pe când au cercetat împăratul Caracalla Maximus, Philippus și Decius Apulul nostru, s'au dezvoltat în țera noastră o așa mare pompă, cât după cum ne spun inscripțiunile, nu s'a mai vădit o așa mare splendoré ca întru acele săptămâni și luni, cât au petrecut împărații prin provinciile. Aeliusii, Juliusii și Varoniosii daci acei plutocrați par excellenciam ai Daciei, cari au trăit mai multe generațiuni pe aceste locuri și cu censul lor de avere ajunsese a fi părtași ai senatului roman, a fi equites romani, Flamenie, și Duumvirii colloniae Apuli, apoi equo publico, sacerdos arae Augusti, Augurul Sarmisegethusei și patronul bărdașilor, al țeșetorilor și al plutășilor au dezvoltat o splendoré fără margini.

Ore descendenții acestora, ai cărori ascendenți dela P. Aelius Marcellus zăceau astrucați în pământul Daciei, se fi părăsit Dacia? Eu citez a dice unu Nu! pentru că familia Aeliilor a trăit până mai eră alaltăeri în persoana preotului greco-oriental Demetriu Aeli dela Orăștia, nepotul din sora a protopresbiterului gr. or. Nicolau Popoviciu.

Permiteți-mi Onorabililor domni și Onorabilelor dămine, se încheie disertatia de față cu o glumă, care încă ne învederează romanitatea noastră. Ore pentru ce strigă vândătorii și vândătoarele noastre dela sate când ajung în oraș cu lapte, miere, plăcinte calde, apă dulce și alte zarzavaturi: ia lapte jupăneso, cumpără miere, plăcinte calde, apă dulce etc.? pentru că și pe timpul romanilor poporul dela sate, care devenise cât de bine roman, încă striga tot așa când ajungea în Apul, Sarmisegetusa, Cedonia, Napoca și alte orașe, pentru ca să-și vândă mielci seși, codobaturile sale, carnea de capră, de găină grasă, de porc și de rață sălbatică, apoi moronii și crapeii seși cei buni, ce-i prindea din Mureș, Țirnavă și de prin Olt. Vezi Macrobius: cina la romanii). În urmă pentru ce numesc poporul roman buboințele, ce se

facă la ochi „Ulcioră“ ? pentru că și medicul din Apulă T. Atti Divixti încă îl numește în receptulul său UJceribus și prescrie smirna ad impetum lippitudinis în tocma după cum folosește poporul român din munții apusenți la asemenea bătă smirna până în ziua de astăzi (Veđi C. I. L. 1636).

Amă ăisă.

Basilin M. D. Bașiota.

DIN CRONICA LUNARĂ.

Aprobarea alegerii de președinte ală Asociațiunei. Domnul ministru r. u. de interne a aprobată alegerea de președinte ală Asociațiunei a dlui canonică metropolitană și vicariă capitulară **Ioană Micu Moldovană**, carele a și presidiată ședința din urmă a Comitetului.

Română (Valachă) din Moravia. Precum ne spune „Evenimentul“, dlă prof. Burada, neobositulă nostru etnografă, într'o conferență a soțietății literare și științifice din Iași a descrisă călătoria sa la Români (Valachii) din Moravia, unde în urma recomandărilor din țără a fostă priimită foarte bine. În Măzărici a dată ună concertă și a obținută ună triumfă neașteptată, fiindă dusă ca în brațe de preste 200 studenți valachi. Tipulă aceloră frați ai nostri e foarte frumosă, portulă în parte peștrată: cămeșă fără guleră și cu mâneci largi. Limba loră acum este cea boemă, dar cu multe cuvinte originale românești: *tată, mamă, poporă, șecure* etc., cu deosebire sunt peștrați terminii păstorești: *selașă, stândă, baciă, colibă, brânză, jintiță, urdă* ș. a. Dlă Burada pregătesce ună studiă completă asupra originei Valachiloră din Moravia, după datele, ce le-a priimită dela literatulă Voklavsek și alți bărbați de litere. De sigură studiulă zelosulă profesoră, cunoscută personală și prin părțile noastre ardelenе, va fi salutată din partea poporului nostru cu totă căldura.

Ună dinotherium. În laboratorilă museului de istoria naturală din Bucuresci se lucră la restaurarea oseminteloră unui dinotheriă, găsită în țără de prof. Gr. Stefanescu. Se ăice, că acestă dinotheriă este celă mai mare din cele cunoscute până acum.

Biblioteca universității din Cernăuți, după raportulă pe 1892/3 ală rectorului Dr. Voiuți, a trecută ceva preste 100,000 volume.

Pentru șerbarea iubileului literară de 50 ani ală lui Mauriciă Jókai s'a constituită, sub presiulă onorară ală archiducelui Iosifă,

unŭ comitetŭ imponentŭ, compusŭ din somităŭ bisericeŝci, aristocratice, finanŝiare ŝi literare ale țerei. Comitetulŭ a esmisŭ unŭ apelŭ cătră biserici, comitate, orașe, școle, reuniuni etc. a veni în ajutoriŭ întreprinderii, abonându cu câte 200 fl., la o ediŝiune de luesŭ a tuturorŭ scrierilorŭ iubilarului. Dobândindŭ din 1000 abonamente 200 miŭ floreni, Comitetulŭ cu 100,000 fl. va se scôtă acéștă ediŝiune, ear 100,000 fl. i-a ŝi predatŭ distinsului scriitoriŭ ca donŭ „naŝionalŭ“. —

Soșietatea „Concordia“ ŝi-a ținutŭ adunarea generală în „Vatra-Dornii“. În totŭ cursulŭ dela Cernăuŝi până acolo Comitetulŭ a fostŭ întimpinatŭ de inteligenŝă ŝi poporŭ cu cea mai mare căldură; în adunare, afară de obiectele puse în programŭ, s'aŭ discutatŭ ŝi s'aŭ luatŭ decisiuni ŝi pentru lucruri de natură culturală: înfiinŝarea unui gimnasiŭ în Câmpulungŭ, a unei școle superioare de fete în Cernăuŝi, a unei noue bance nașionale în ținutulŭ acela.

Soșietatea „Școla română“ din Suceava, înfiinŝată la 14 Septembrie 1883 prin stăruinŝa profesorului Ștefureacu, a sêrbatŭ la 22 Septembrie aniversarea 10. a esistenŝei sale. Ea a datŭ în anulŭ trecutŭ ajutoré pentru tinerimea școlară de tóte categoriile în suma de 2182 fl. 83 cr. Sêrbarea s'a făcutŭ cu deosebită bucuriă, raportându comitetulŭ asupra donașionii Vasile Cocârlă, de carea ne ocuparămŭ ŝi noi la altŭ locŭ alŭ numărului ultimŭ. Nu voim a decide, décă e lipsă mare de învêțători, ori e laudă pentru învêțătorii nostri din Transilvania; destulŭ că învêțătoriiulŭ Țurcanu a propusŭ, sê se aducă din Transilvania învêțători, cari se ajute ca progresulŭ sê se comunice mai repede păturilorŭ inferioare ale poporului. Propunerea s'a datŭ comitetului spre studiare. „Școla română“ face frumoșe progrese, are o filială, a fundatŭ o bibliotecă de 3000 tomuri pentru școlarii din Suceava etc.: dar se plânge pentru nesuficientulŭ interesŭ din partea bărbățilorŭ, pe când soșietatea dómnelorŭ române are de patru ori atâŝi membri ca densa.

O nouă bancă româneșcă. În Verșețŭ e pe cale a se înfiinŝa o bancă româneșcă de creditŭ ŝi economii. Capitalulŭ soșialŭ va fi de 100,000 fl., ŝi se va aduna prin 2000 acșii à 50 fl. Succesŭ bunŭ!

Unŭ incendiŭ mare, care a isbucnitŭ lunile trecute în Damascŭ, în câteva ore prefăcŭ în cenușă moșia Omajaden, una din cele mai vechi ŝi mai pompóse moșee muhamedane. Aceea se crede a fi fostŭ biserică creștină. zidită pe la anulŭ 400 de împêratulŭ Arcadiŭ ŝi închinată S. Ioanŭ Botezătoriiulŭ. pe la anulŭ 700 a fostŭ răpită dela creștini ŝi prefăcută în moșee.

Membrii Ateneului român din Bucuresci, sub presidiul dlu C. Esarcu, au stabilit programul lucrărilor și conferințelor, ce se vor ține în curentul acestei ierni. Împărțindu-se conferențiarilor în secțiuni, secțiunea literară și de bele-arte își alege președinte pre dl V. A. Urechia, cea de științe politice pre dl C. Esarcu și cea de finanțe positive pre dl P. Aurelian. S'a discutat și chestiunea înființării unui buletin al Ateneului.

La expoziția internațională din San-Francisco (California), ce se pregătește, va fi un pavilion anumit pentru Români, Sârbi și Muntenegrini americani, al căror număr trece peste 25,000 persoane, și cari vor espune manufacturi din patriile lor, spre a le face cunoscute în lume.

Fundațiune nouă. Precum se știe, Bucovinenii din incidentul iubileului de 50 ani de preoție ai venerabilului mitropolit Silvestru au înființat o fundațiune pe numele În. P. S. Sale, cu menirea a se da dintr'ênsa stipendii la eleve ortodoxe din Bucovina, cari se prepară pentru statul învățătoresc. Precum se vede din raportul comitetului, această fundațiune acum la 4 luni dela înființarea sa, în curând va da 2 stipendii à 50 fl —

Soțietatea „Junimea“ din Cernăuți publică în „Gaz. Buc.“ raportul său pe anul expirat. Raportul e scris în stil ales, și vedesce concepțiuni, simțeminte și aspirațiuni nobile și preste totu arătă un însemnat progres.

Pentru gimnaziul din Blaj publică dd. Iosif Hossu, director și Ioan German și Alecsu Viciu, profesori în foile noastre un călduros apel: a se face contribuiri benevole, prin cari acel institut cultural se potă eși din starea precară materială, în care se află. Totu asemenea și V. Consistoriul metropolitan de acolo. Colectele au și început a încurge și se publică prin diare.

Bance românești. Din „Compasul românesc“, edat acum prima oră de dl N. Petra-Petre-cu din Brașov, estragem, că poporul nostru din patriă are de present 33 bance, ear în înființare se află 7, și așa numărul lor în curând va fi de 40. Din aceste se vin pe Transilvania 23. Cea mai vechiă este „Albina“ din Sibiu înființată la 1872.

Noul gimnaziu din Buzeu, care pörtă numele „Alecsandru Hașdeu“, s'a inaugurat la 9 Novembre c. cu mare solemnitate, fiind de față și ministrul de instrucțiune publică Tache Ionescu. Noua clădire este una din cele mai frumoase din Buzeu și provădată cu tôte cele de lipsă.

DARE DE SĂMĂ

*a comisiunei esmise pentru examinarea raportului generală
ală Comitetului și eventualelor propuneri.*

Onorabilă adunare generală!

Urmându însărcinării, cu care ați binevoit a ne distinge în ședința de erî a Asociațiunei năstre, avem onóre a ve relata, că întrunindu-ne erî și astăzi amă luată la amănunțită desbatere raportulă generală ală comitetului d-văstre și propunerile intrate. Resultatulă studiului nostru îlă împărtășimă în următorea dare de sēmă, care pasă de pasă urmăresce espunerile din raportă, însoțindu-le cu aprețiarile și propunerile năstre.

Întocmai ca și comitetulă, comisiunea d-văstre are trista datorință, a începe raportulă sēu cu reamintirea gravei și ireparabilei perderi, ce a îndurat-o Asociațiunea năstră prin trecerea la altă viēță a neuitatului ei președinte George Barițiū.

Comitetulă centrală ală Asociațiunei, deși costernată prin o perdere atătă de mare, a sciută totuși sē dee marelui mortū onorurile acele, ce i se cuveniaū cu atăta dreptū. Înurmământarea arangiată de comitetū a fostū întru tôte împunētore, și pe când de o parte a onoratū comitetulă și Asociațiunea, de altă parte onóre a făcutū întregului poporū romăuū, dândū dovadă, că acestū poporū își scie pre bărbați sēi și în stare este a-i și onora după meritū.

Ca memoria lui George Barițiū se remănă perpetuată și prin monuminte esterne și vēdute, comitetulă d-văstre a dispusū consacrarea unui numărū din fōia Asociațiunei exclusivū în onōrea memoriei lui, și totodată a luatū inițiativa creării unui fondū înscrisū după ilustrulă nume alū lui „George Barițiū“, cu destinațiunea, ca din acela sē se creeze premii pentru produse literare și locuri libere pentru eleve în internatulă Asociațiunei.

Menirea acestui fondū nu se putea ficsa mai potrivitū. Publicistica romănă pe Barițiū îlă numesce *Fărinte*. Internatulă Asociațiunei până la mōrte a rēmasū „puiulă tatii“ alū lui George Barițiū. Pututus'ar fi, ca fondulă întemeiatū întru amintirea lui George Barițiū sē primescă altă destinațiune, decâtū promovarea literaturiei romăne și desvoltarea internatului Asociațiunei.

Și ca fondul acesta să fiă și mai însemnat, comitetul a dispus, ca sumele, ce voru intra ca amintire pentru iubiții răposați, să fiă adause și ele la fondul George Barițiu, în convințerea, că o destinațiune mai potrivită și așa n'ar pute să le dee.

Credem, că onorata adunare generală este deplin satisfăcută cu pașii aceștia ai comitetului, și tocmai de aceea ni se pare a tălmăci sentimentul comun, exprimându comitetului satisfacția și mulțemirea adunării generale.

Și după acestea putem trece la espunerea și aprețirea ramurilor singuraticale ale comitetului.

I.

Despre ședințe.

Comitetul conformându-se prescrișelor din statute a ținut în fie care lună câte o ședință, și când lipsa cerea și mai multe. Numărul total al ședințelor a fost 15.

Comitetul pe lângă resolvirea actelor curente a făcut dispozițiunile de lipsă și pentru esecutarea conșluselor luate în adunările noastre generale anterioare și totu odată s'a silitu a folos mijlocele materiale disponibile ale Asociațiunei pentru necesitățile ei administrative, culturale și literare.

În specialu comitetul și în anul espiratu a împărțitu stipendi și ajutore la 22 tineri și 15 eleve, urmându principiul, ca stipendiile și ajutorele aceste să le primescă numai tineri de aceia, cari au legitimatu unu progresu și o purtare morală deplinu corespundătoare.

La acestu locu comisiunea d-vostre e de părere că, fără a face propuneră concretă, să roge a încuviința, că de aici încolo comitetul la împărțirea stipendiilor și ajutozelor să fiă cu posibilă considerațiune la despărțemintele Asociațiunei, nisuindu-se pe câtu voru permite împregiurările, a împărțasi cu câte unu stipendiū seū ajutorū pre câte unu tinerū din fie-care despărțementu. În chipul acesta comisiunea d-vostre sperază, că interesul față de prosperarea Asociațiunei noastre s'ar potența din și în și.

La titlul acesta al stipendiilor și ajutozelor, datoru suntem a releva ajutoriul de 1000 fl. votatu pentru scopurile Asociațiunii din partea adunării generale a institutului de creditu și economii „Albina“, și celū de 200 fl., pusū la dispozițiã comitetului din partea dlui Dr. Maniū notarū publicū în Oravița. Atātu acționarilor dela „Albina“ câtu și dlui Dr. Maniū cuvine-se ca adunarea să-și espriime mulțemirea sa.

Stipendiul de 500 fl., votat în adunarea generală dela Hațegü pentru asigurarea unei sucrescențe a puterilor didactice la scöla de fete a Asociațiunei, nu s'a putut încă conferi, de öre-ce concurenții nu au întrunitu condițiunile din concursü.

— Stipendiul a rămasü decü disponibilü. Credem, că adunarea va avé së autoriseze comitetulü, së scrie pentru acestü stipendiü unü noü concursü, ca scöla së nu rămână lipsită de puterile didactice pretinse de lege.

Decisiunile luate în adunările nöstre anteriöre comitetulü dupä putință le-a executatü.

În specialü *a)* a introdusü sistemulü de contabilitate modernä, asupra căruia va avé së-și dee votulü seü comisiunea finanțiarä; *b)* a îndusü numele binefăcătorilorü Asociațiunii în cartea de aurü; *c)* a procuratü portretele fericițilorü președinți ai Asociațiunii *Andreiü Bar. de Șaguna, Ladislau Bar. Poppü, Timoteiü Cipariü, Iacobü Bologna și George Barițiü*; *d)* ä făcutü dispoziții pentru publicarea operelorü literare premiate ale domnilorü Ioanü P. Reteganulü, Simeonü Stoica și Titu Budu; *e)* a stäruitü pe lângä despărțeminte së-și trimittä înainte numele delegațilorü la adunările generale; *f)* asemenea a învitatü töte direcțiunile despărțemintelorü, së arete totdeuna casurile de mörte, ce s'ar ivi între membrii Asociațiunei.

Conclusele privitöre la contopirea fondurilorü mai mici, la revisuirea unorü paragrafi din statute, la pertractarea causerü și cestiunilorü literare în ședințele publice ale adunării, la aranjarea de espositii industriale și agricole în locurile adunărilorü generale, comitetulü din motive plausibile nu le-a pututü executa până acum. Însë și acele parte sunt pe cale de a fi executate, parte se vorü executa mai târđiü.

La acestü locü avem datorința a mai releva, că fericitulü Lazarü Baldi, cetățeanü din Clușiü, a făcutü Asociațiunei nöstre unü legatü de 1000 fl., care a și intratü la cassä. În fața acestui actü de nobilä și românescä generositate, credem a împlini o datorință, rugändü adunarea, së îndrume comitetulü, ca numele lui Lazarü Baldi së-lü introducă în cartea de aurü a Asociațiunei, ear adunarea së binevoiască a da espresiune pietății sale față de memoria generosului dăruitorii în protocolulü ședinței de astăzi. (Va urma.)